

JÁNOS ZOLCER

GORBAČOVŇOVE TAJOMSTVÁ

Ako sa z obyčajného vidieckeho chlapca
stal štátnik, ktorý zmenil svet

PREDSLOV
MICHAIL GORBAČOV

Hybridná kniha

GORBAČOVŮVE

TAJOMSTVÁ

GORBAČOV TAJOMSTVÁ

**Ako sa z obyčajného vidieckeho chlapca
stal štátnik, ktorý zmenil svet**

slova

Copyright © János Zolcer 2021
Slovak edition © 2021 Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava
Translation © 2021 Jitka Rožňová

Text a výber fotografií János Zolcer
Fotografia na obálke János Zolcer
Spolupracovníci Hedvig Lengyel, Zoltán Papp
Zdroje fotografií: János Zolcer, Gorbačovova nadácia, internet

Prvé slovenské vydanie
Z druhého prepracovaného a doplneného maďarského vydania knihy Jánosa Zolcera
Gorbacsov titkai, Budapešť 2021, preložila Jitka Rožňová.

Zodpovedná redaktorka Erika Hubčíková
Editor Andrej Šútovec
Zalomenie Michal Harvánek, Bratislava
Tlač FINIDR, s. r. o., Český Těšín

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováná ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmikoľvek prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Cena uvedená na obálke knihy je nezáväzným odporúčením pre konečných predajcov.

ISBN 978-80-556-5396-9

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

www.slovar.sk

„Politika, ktorá si nevšima osudy ľudí, si nezaslúži úctu!“

Michail Sergejevič Gorbačov

Michail Gorbačov a Raisa Gorbačovová

Smartfónom načítajte QR kód a pozrite si 25-minútové video (v ruštine).

OBSAH

PREDSLOV MICHAILA GORBAČOVA	9
PREDSLOV AUTORA	11

I. ČASŤ ZVEDAVÝ ČLOVEK

1. MICHAIL A RAISA – SRDIEČKO VYRYTÉ DO STROMU	16
MICHAIL	23
RAISA	25
2. PRVÉ STRETNUTIE – PRÁCA S GORBAČOVOM	27
3. GORBAČOV A MATERSKÉ ZNAMENKO	42
4. ŽABACINA ZACHRAŇUJE ŽIVOT	47
5. GORBAČOVOVA ŠKOLA – „POSTAV SA A CHOĎ ĎALEJ!“	57
6. MICHAIL IDE NA UNIVERZITU	64
7. MICHAIL A RAISA – STRETNUTIE A SVADBA	78
8. GORBAČOV V STAVROPOLSKOM KRAJI, KTORÝ POSTIHLO SUCHO	92
9. GORBAČOVOVA NÁVŠTEVA V BRNIANSKEJ ZBROJOVKE	104
10. GORBAČOV A ŠEVARDNADZE – ZAČIATOK AFGANSKEJ VOJNY	118
11. MICHAIL A RAISA – „SEXI“ FOTKA	130
12. GORBAČOV: „PREČO SOM SA NESTAL GENERÁLNYM TAJOMNÍKOM UŽ PO ANDROPOVOVI?“	138

II. ČASŤ VÍTAZ

13. GORBAČOVOVO ZVOLENIE A ZAČIATOK PERESTROJKY	152
14. NA ČERVENOM NÁMESTÍ PRISTÁL MATHIAS RUST	159
15. ZÁKON PROTI ALKOHOLU	165
16. LÍSTKOVÝ SYSTÉM	174
17. GORBAČOV A XXVII. ZJAZD STRANY	182
18. ČERNOBYĽ – FLAŠA VODKY A VÝDATNÝ SPÁNOK?!	196
19. GORBAČOV, STRAUSS A KOHL	209
20. GORBAČOVOVA PRVÁ NÁVŠTEVA V BONNE	223

21. MALTA: KONIEC STUDENEJ VOJNY – PRÍBEH JEDNEJ MAPY	237
22. GORBAČOV A GORBAČOVSKÝ VTIP	253
23. MICHAIL, RAISA A KULTÚRA	259
24. RAISA A GENSCHER – ZNOVUZJEDNOTENIE NEMECKA	269
25. GORBAČOV, CEAUȘESCU A MIKLÓS NÉMETH	280
26. PUČ – ČO SA STALO VO FOROSE?	289
27. GORBAČOV A OCHRANKA	311
28. POSLEDNÝ DEŇ GORBAČOVOVEJ VLÁDY – ODOVZDÁVANIE JADROVÉHO KUFRÍKA	322
29. GORBAČOV A BUSH – AKÝ MÁŠ DÔCHODOK?	328

III. ČASŤ NEŠŤASTNÝ ČLOVEK

30. FIRST LADY – RAISINA SMRŤ	336
31. GORBAČOV A MANŽELSTVO	348
32. „VY STE ROZBILI SOVIETSKY ZVÄZ!“	354
33. BERLÍN – NÁKUP SPODNEJ BIELIZNE S IRINOU	359
34. BERLÍN, HOTEL ADLON – VEČERA ZA TRIDSÄTTISÍC MARIEK	363
35. S GORBAČOVOM PRI HROBE RODIČOV	370
36. GORBAČOV A GENSCHER V PRAHE	377
A NA ZÁVER...	390
AKO SOM SA STAL NOVINÁROM?	391
AKO POUŽÍVAŤ „ZOLCEROVU HYBRIDNÚ KNIHU“?	392

PREDSLOV MICHAILA GORBAČOVA

MILÝ ČITATEĽ!

Autora tejto knihy Jánosa Zolcera, ktorého považujem za talentovanejšieho režiséra a dokumentaristu, osobne poznám veľa rokov.

Cieľom jeho nového knižného projektu je pomocou moderných komunikačných prostriedkov predstaviť perestrojku a jej iniciátorov širšiemu publiku, predovšetkým mladým ľuďom, čo od prvej chvíle považujem za veľmi sympatické.

Knihu som nečítal v celom rozsahu, oboznámil som sa len s niekoľkými kapitolami v ruskom preklade.

O tom, do akej miery sa autorovi podarilo verne a pútavo predstaviť túto významnú udalosť 20. storočia, rozhodni ty, milý čitateľ.

Moskva, august 2020

A handwritten signature in cursive script, written in dark ink. The signature is fluid and stylized, with a long horizontal stroke at the end.

Michail Gorbačov

PREDSLOV AUTORA

Kde bolo, tam bolo, v takmer neznámej severokaukazskej dedine sa vydal na cestu chlapec z roľníckej rodiny, ktorý sa prebojoval až na vrchol: o päťdesiat rokov neskôr jeho meno rezonovalo už po celom svete. Túto neuveriteľnú cestu dokázal prejsť, lebo veril vlastným snom.

„Mal som ťažký, ale pekný život!“ hovorí dnes osemdesiatdväťročný Michail Sergejevič Gorbačov. „Mladým ľuďom v rozhovoroch vždy zdôraz-

ňujem: ak aj vy chcete mať pekný, zmysluplný život, verte svojim snom a urobte všetko pre to, aby sa stali skutočnosťou!“

Michail Gorbačov a autor knihy János Zolcer,
Berlín, 2001

MILÝ ČITATEL!

Skutočné príbehy, opísané v tejto knihe, venujem všetkým, ktorí majú sny a veria, že silu na sebarealizáciu dokážu čerpať aj z príkladov iných. Ďalej ju venujem tým, ktorí sa zaujímajú o zákulisie fungovania moci; o človeka, ktorý spustil novú dejinnú etapu a prijal historicky dôležité rozhodnutia: prečo a ako ich urobil?

Príbehy, ktoré som si vypočul od samotného Gorbačova, som sa kvôli spestreniu rozprávania rozhodol prepojiť s vlastnými zážitkami. A tak sa zrodil trochu nezvyčajný žáner: ľahký, dobre čitateľný text, v ktorom sa spája dokument, reportáž, rozhovor a spisovateľská fantázia – dokumentárna rozprávka! Touto jedinečnou formou som chcel sprostredkovať zaujímavý, vzrušujúci zážitok viacerým generáciám. Verím, že v takejto podobe sa informácie o „nezáživnej politike“, ako aj

o charaktere a živote osoby, ktorá je s ňou spätá, dostanú k mnohým čitateľom a mnohých z nich aj oslovia. Memoáre politikov zvyčajne čítajú len úzky okruh záujemcov. V prípade takejto knihy ich však bude možno oveľa viac!

V roku 2014 som navštívil svojho známeho – bývalého nemeckého ministra zahraničných vecí Hansa-Dietricha Genschera, „veľkého starca“ európskej politiky, ktorý bol osemnásť rokov nemeckým vicekancelárom. Spýtal som sa ho, ako sa má a čo aktuálne robí.

„Och, pracujem na novom vydaní memoárov. Je to nesmierne nudná robota, už ma z nej bolí zadok. Celé dni len sedím, píšem a nakoniec budem rád, keď si moju knihu prečíta desať-dvadsať bádateľov.“

Genscher mal za sebou pritom naozaj napínavú až dobrodružnú politickú kariéru, udalosti jeho života tak mali potenciál osloviť nemalo ľudí. Preto ma jeho zásadné zistenie inšpirovalo k zamysleniu. Neskôr som si jeho knihu prečítal a dospel som k záveru, že to, s čím má súčasný čitateľ problém, nie sú príbehy, ale zrejme príliš suchopárny, takpovediac politický štýl. Aby sme Genscherovej knihe – rovnako ako memoárom väčšiny politikov – dokázali porozumieť, musíme ju čítať veľmi pozorne, trpezlivo, často s prihladnutím na stovky či tisícky odkazov. K tomu však už dnešný človek – najmä mládež – neinklinuje, keďže v súčasných textoch či videách prevažuje stručné, výstižné, pútavé vyjadrovanie. Preto som si zvolil (presnejšie: vymyslel) ľahšiu formu, ktorá je založená na rozprávaní historiek.

Snažil som sa, aby každá takáto historka bola zaujímavá a pútavá pre každého, hoci aj bez znalosti opisovanej doby a jej hlavných postáv. Preto som príbehy doplnil o moderné, internetové obsahy a odkazy, vďaka ktorým môžu mať čitatelia knihy úžasný zážitok z jej „používania“ a jej čítanie si môžu obľúbiť aj noví používatelia. Chcel som vytvoriť skutočne hybridné dielo, prinášajúce rôzne podoby a formy obsahu, ktoré existujú vedľa seba, navzájom sa dopĺňajú a ponúkajú poznanie i zážitky pre všetky generácie.

O dôležitosti stručnej výpovede svedčí aj fakt, že v súvislosti so sirom Winstonom Churchillom, jedným z veľkých politikov 20. storočia, sa dnes najčastejšie cituje jeho krátka veta: „Žiadny šport!“ (Teda ak ju vôbec niekedy vyslovil.) (Dvojnásobný premiér Spojeného kráľovstva, veľký labužník a silný fajčiar, týmito dvomi slovami údajne odpovedal na otázku, v čom spočíva tajomstvo jeho dlhého života – pozn. prekladateľky.)

Dúfam, že v mnou interpretovanej podobe sa podarí činy a myšlienky jedného z najväčších politikov našich čias priblížiť ľuďom najrôznejších vekových skupín a záujmov; prostredníctvom niektorých drobných detailov predstaviť dobu, v ktorej Gorbačov vyrastal, žil a začal s reformami. Je na posúdení každého čitateľa, do akej miery sa mu darilo, do akej miery tieto reformy ovplyvnili alebo zmenili životy a osudy nás všetkých.

O Gorbačovovi vzniklo už mnoho kníh, v ktorých on sám alebo bádatelia, historici, spisovatelia detailne opísali jeho život a dielo. To, čo o sebe napísal sám, je, pochopiteľne, subjektívny „monológ“. To, čo o ňom napísali iní, sú prevažne vedecké práce, štúdie, ktorých autori sa s Gorbačovom zväčša vôbec nestretli alebo len v rámci jedného rozhovoru. Preto v nich chýbajú kľúčové, zaujímavé a jedinečné zážitky a príbehy.

Ja som mal šťastie: za tých dvadsať rokov, čo sa s Gorbačovom osobne poznáme, sme sa stretli nespočetne ráz, na mnohých miestach a v mnohých situáciách.

Môj text ho predstavuje pohľadom priateľa, na základe bezprostredných, osobných zážitkov. Táto kniha je iná aj preto, lebo som ho mohol sprevádzať po všetkých dôležitých dejiskách jeho života, viesť s ním veľa rozhovorov a to všetko prepojiť s vlastnými príbehmi, súvisiacimi s témou knihy, ktoré pramenia z môjho pôvodu, minulosti, zážitkov, práce či kontaktov. Takáto hybridná kniha o Gorbačovovi ešte nevznikla!

Prosím, listujte v nej so záujmom a s láskou, veď Gorbačovov príbeh dokazuje, že rozprávka i sen sa môžu stať skutočnosťou, že aj dnes sa z roľníckeho chlapca, ktorý odvážne bojuje, môže stať princ. Osud k nemu nebol vždy milosrdný, no to nebolo podstatné. V jeho živote totiž nastalo obdobie, keď mohol o osude sám rozhodovať. A to sa veru podarí len málokomu. Michailovi Sergejevičovi Gorbačovovi sa to podarilo!

Budapešť, august 2020

Srdečne

János Zolcer

I. ČASŤ

ZVEDAVÝ ČLOVEK

Zvedavosť a túžba objavovať svet majú mimoriadnu silu: ráno ťa vyháňajú z postele a vysielajú na nebezpečné cesty, cez deň ti dodávajú energiu a ty nepoznáš nemožné, v noci snívaš v žiarivých farbách o svojich zajtrajších bojoch. A tak stále dookola – až zrazu stojíš pred vrcholom.

1. MICHAIL A RAISA - SRDIEČKO VYRYTÉ DO STROMU

Michail a Raisa

RESUMÉ:

Konstantin Černenko* zomrel, a tak sa adeptom číslo jeden na funkciu generálneho tajomníka Ústredného výboru Komunistickej strany Sovietskeho zväzu* (ÚJV KSSZ) stal Michail Gorbáčov. Keď sa neskoro v noci vrátil z rokovania s Andrejom Gromykom*, s manželkou Raisou sa prešli na koniec obrovskej záhrady štátnej vily, ktorú nazývali iba dača*. A tam sa v tieni jedného zo stromov, kde ich KGB* nemohla odpočúvať, porozprávali.

Podstatou toho rozhovoru bolo: „Michail, rozhodni sa, ako uznáš za vhodné – ja ťa budem vo všetkom podporovať!“

HISTORICKÉ POZADIE:

Desiateho novembra 1982 zomrel generálny tajomník ÚV KSSZ Leonid Brežnev*, ktorý bol pri moci osemnásť rokov. Politbyro* ešte v ten istý deň zvolilo jeho nástupcu – sedemdesiatročného Jurija Andropova*. O rok neskôr zomrel aj on. Vo funkcii ho vystriedal sedemdesiattriročný Konstantin Černenko, ktorý krajinu viedol iba trinásť mesiacov. Skutoční páni Sovietskeho zväzu*, členovia politbyra, mali v priemere sedemdesiat rokov a teraz si opäť museli zvoliť generálneho tajomníka.

UDALOSŤ:

Michail Gorbačov, najmladší člen politbyra, mal v tom čase päťdesiatštyri rokov a najväčšie šance obsadiť uvoľnený post. A politbyro ako najvyšší orgán strany ho do funkcie generálneho tajomníka ÚV KSSZ, prvého muža krajiny, naozaj zvolilo.

MIESTO, ČAS:

Sovietsky zväz, Moskva – Kremľ, Gorbačovova štátna vila (dača)
10. – 11. marec 1985

POSTAVY:

Michail Sergejevič Gorbačov:

2. 3. 1931 –

tajomník ÚV KSSZ

generálny tajomník ÚV KSSZ: 11. 3. 1985 – 15. 3. 1990

Raisa Maximovna Gorbačovová:

5. 1. 1932 – 20. 9. 1999

filozofka, sociologička,

manželka Michaila Gorbačova

Smartfónom načítajte QR kód a na displeji sa vám objavia vysvetlivky k výrazom označeným hviezdíčkou (*).

PRÍBEH:

„Všetci vieme, že takto sa ďalej žiť nedá!“

Gorbačovova luxusná pancierová limuzína ZIL-41052

„Podme, rýchlo naštartujte, chcem byť čo najskôr doma,“ povedal Gorbačov svojmu šoférovi, keď si sadol na zadné sedadlo obrovskej limuzíny značky ZIL*.

Mrazivý zimný úsvit. Keď sa limuzína pohla, hodiny na kremľskej veži práve odbili dve po polnoci. V Moskve o takomto čase sotva blikalo niekoľko pouličných lúčok, celé mesto zahalovala tma.

Službukonajúci dôstojník KGB z Kremľa* informoval dopravných policajtov: Gorbačov sa pohol! A policajti vzápätí – v súlade s predpismi – zastavili do-

pravu na križovatkách a uvoľnili cestu prichádzajúcemu dôležitému súdruhovi. Pred a za limuzínou šli policajné autá so zapnutými majákmi, a tak sa obrovské vozidlo mohlo hnať po prázdných, uzavretých cestách bez brzdenia a zastavovania.

Inokedy, keď sa na cestu z Kremľa do svojho bydliska – štátnej vily – vydal skôr, zvykol v aute zadriemať, no teraz nezažmúril oči ani na chvíľu. Bol veľmi rozrušený. Uvažoval o tom, čo bude ďalej: jeho kariéra, osud krajiny, obrovská zodpovednosť mu nedali pokoj. Vedel, že odtiaľ sa jemu aj jeho manželke Raise život otočí o stoosemdesiat stupňov. A pravdepodobne aj celej krajine.

Cítil, že v jeho živote sa udeje zmena, ktorú v plnom rozsahu ešte nedokázal spracovať, precítiť: stane sa pánom jednej zo svetových veľmocí! Generálnym tajomníkom ÚV KSSZ!

Bude mužom číslo jeden veľkého Sovietskeho zväzu!

A to všetko ako mladý, päťdesiatštyriročný. V Kremli mali všetci okolo neho po sedemdesiatke. Prevažná väčšina z nich bola chorá, vyhorená a až príliš sa držala skostnatených zvykov z minulosti.

Ja však budem iný, všetko budem robiť inak, pomyslel si a cítil, že keď sa dostane k moci, naozaj taký bude. Nepoháňala ho ctižiadostivosť, bohatstvo, opojný pocit z vládnutia, ale zámer usku-točniť nevyhnutné zmeny pre blaho občanov. Stvoriť lepší svet, v ktorý veril už od detstva.

Veď nie je možné, pomyslel si, aby ľudia pracovali, a predsa nemali na stole dosť jedla. Pálčivým problémom bol nedostatok bytov a to, že deti nedostávali ovocie a sladkosti – alebo len veľmi zriedkavo.

Vedel, že existujú štáty, kde sviety slnko rovnako ako u nich a ľudia tam majú tiež dve ruky, a predsa majú dostatok jedla, bytov i ovocia pre deti.

Prečo to potom nie je možné u nás, pýtal sa nahnevane sám seba.

Gorbačovova limuzína o dvadsať minút dorazila k štátnej vile – dači – v blízkosti Moskvy. Už pomaly svitalo. Zdalo sa mu, že veľká zelená železná brána sa otvára akosi príliš pomaly. Asi preto, že sa už nevedel dočkať stretnutia so svojou manželkou Raisou.

Ako zvyčajne, aj tentoraz šofér pristavil auto až k vchodu do domu. Gorbačov vystúpil, Raisa ho už čakala pred dverami. Na sebe mala kožuch a na hlave kožuštinovú čiapku. Chytil manželku za ruku a viedol ju do záhrady plnej obrovských stromov. Cez vysoký sneh viedla odhrnutá cestička, po ktorej sa každý večer prechádzali. Prechádzky boli Raisin obľúbený zvyk: každý deň prešla šesť kilometrov – bez ohľadu na to, či bola zima alebo leto, mrazivo či horúco. A jej manžel, ak čo len trochu mohol, ju zakaždým sprevádzal.

Mlčky kráčali na koniec záhrady, kde stromy s vysokými kmeňmi vytvárali čoraz hustejšie zoskupenia. Raisa cítila, že jej manžel chce oznámiť niečo dôležité, keďže deň predtým zomrel Černenko, dovtedajší generálny tajomník strany.

Michail Gorbačov a jeho manželka Raisa na prechádzke

Michail celú noc rokoval v Kremli. Raisa bola veľmi zvedavá na výsledok. Medzitým prišli na koniec záhrady. Keď sa chceli rozprávať o niečom dôvernom, vždy sa utiahli sem. Gorbačovov osobný strážca, ktorý

Gorbačovova štátna vila (dača) pri Moskve, 2001

preňho dlhé roky pracoval, ho totiž na jednej zahraničnej návšteve upozornil, aby bol opatrný, lebo každý kút dače odpočúva KGB.

V záhrade, zvlášť medzi vysokými stromami s hrubými kmeňmi, však odpočúvanie nefungovalo, tam sa dalo hovoriť o čomkoľvek bez obáv.

„Vedel som, že ma v kancelárii, v aute, v dači, všade odpočúvajú. V tom čase to robili každému členovi vedenia. Netušil som, kde sú mikrofóny a ako to prebieha, ale bol som si istý, že ma v každom okamihu sledujú,“ povedal Gorbačov po rokoch a vzápätí dodal: „Vtedy sa o tom nepatrilo hovoriť, nesmeli sa rozoberať dôvody, jednoducho to tak bolo.“

Michail a Raisa teraz spolu museli prebrať veľmi delikátnu vec a do toho dňa azda aj najnáročnejšiu: ak ho na druhý deň politbyro* zvolí, stane sa prvým mužom Sovietskeho zväzu.

Prechádzali sa pomalým krokom, ale on z Raisinho pevného stisku cítil, že manželka je veľmi rozrušená. Uvedomoval si, že v posledných rokoch bolo okolo neho veľa napätia, no Raisa, jeho jediná spoločníčka, priateľka a láska, pri ňom vždy stála. Trpezlivo, s pochopením a s veľkou dávkou citu. Raisa vedela, že meno jej manžela ako možného nástupcu padlo už aj po smrti predošlého generálneho tajomníka Jurija Andropova*. A nie len tak hocijako!

Skôr než Andropov zomrel, napísal prejav na ďalšie zasadnutie politbyra, v ktorom zhodnotil situáciu a vyjadril želanie, aby sa jeho nasledovníkom stal Gorbačov. Text sa dostal k Černenkovi, ktorý dal vety

odkazujúce na Gorbačova vymazať. Poslednú vôľu v takejto upravenej podobe odniesol na zasadnutie politbyra, kde za vybraného nástupcu označil sám seba, hoci bol už v čase voľby smrteľne chorý.

Gorbačov a Raisa zastali pri jednom z mohutných stromov. Raisa sa oprela o kmeň, Gorbačov stál pred ňou: „Dnes som hovoril s Gromykom. Povedal, že za Černenkovho nástupcu, generálneho tajomníka strany, navrhne zajtra mňa,“ oznámil jej veľmi ticho, takmer šepotom.

„A ako si reagoval?“

„Že ak zvolia mňa, tak to, samozrejme, prijmem! Čo si o tom myslíš?“ spýtal sa a uprene sa zahľad do manželkiných očí. Raisa mu priamy pohľad opätovala. Oboma rukami zovrela manželovu pravú ruku a priložila si ju k brade.

„Michail, prosím, rozhodni sa, ako uznáš za vhodné – ja ťa budem vo všetkom podporovať!“

Gorbačov očakával takúto odpoveď, ale po tom, ako ju Raisa naozaj vyslovila, sa mu ulavilo, zaplavil ho pocit šťastia, priam stratil reč. Tá situácia, vedomie, že od zajtra môže byť všemohúcim pánom Sovietskeho zväzu, jednej zo svetových veľmocí – to všetko bolo naňho zrazu príliš veľa.

No zároveň sa tešil, že môže zmeniť chod vecí, zlepšiť osudy ľudí. Pretože to bol vždy jeho cieľ: zabezpečiť všetkým lepší, šťastnejší život. Aj doteraz sa snažil v medziach existujúceho systému uskutočniť zmeny, reformy – či už ako vedúci predstaviteľ Komsomolu, alebo iných oblastí riadenia krajiny. Videl však, že teraz budú potrebné oveľa výraznejšie zmeny, a to až na celoštátnej úrovni.

V hlave mal predstavu „pokojnej revolúcie“, ktorú neskôr nazval perestrojka*. Cítil, že nadišiel čas. Raisa povedal: „Prišiel som do Moskvy, aby som urobil niečo zásadné. Ale doteraz sa to nepodarilo. Ak ma teraz oslovia a funkciu prijmem, možno sa otvorí cesta pre veľké zmeny. *Všetci vieme, že takto sa ďalej žiť nedá!*“

Skôr než sa vrátili do domu, vybral z vrečka zväzok kľúčov od kancelárie a trezoru. Nosil ich vždy so sebou, nikdy ich nikomu nezveril. Bol obozretný. Naučil sa, že každý sleduje každého, tak ako teraz KGB sleduje jeho s manželkou. Dúfal, že tam, za stromom, ich možno predsa len nevidia, nepočujú, a tak aj oni môžu mať svoje tajomstvo – je síce drobné, ale patrí výhradne im! Táto predstava ho naplnila veľmi dobrým pocitom. Bol šťastný, že vidí šťastnú aj svoju manželku.

Srdiečko vyryté do stromu

Jedným z kľúčov vyryl do kmeňa stromu srdiečko. Srdiečko sa vo svite mesiaca, v tom radostnom okamihu, vydariť. Aj Raisa sa usmiala. „Si šikovný, je pekné!“ povedala a prešla ukazovákou po kmeni.

„Ľúbim ťa!“

„Aj ja ťa veľmi ľúbim!“ odpovedala Raisa a objali sa. Obaja sa rozosmiali, keď ich zmrznuté nosy o seba v treskúcej zime takmer nahlas cinkli.

Tento okamih bol ich, výlučne ich: dôverný, šťastný a plný nekonečnej lásky. A nikto iný ho nevidel, dokonca možno ani KGB. Ale aj keby ho videli, už im ho aj tak nikto nemôže vziať: mal pre nich cenu večnosti, navždy si ho uchovali v srdci.

Dvojica sa v objatí vydala rýchlymi krokmi smerom k dači. Vedeli, že tam už nebudú môcť byť otvorení, úprimní, nebudú len bezstarostným zaľúbeným párom. Vedeli, že vnútri už musia hrať zodpovedajúcu rolu, lebo tam moc všetko vidí a všetko počuje, aj keď pred chvíľou, pri kmeni stromu, si ešte mysleli, že odteraz budú tou mocou vlastne práve oni.

Na druhý deň 11. marca 1985 Gorbačov vymenovali za generálneho tajomníka ÚV KSSZ. Jeho manželka Raisa sa stala prvou sovietskou *First Lady**.

POSTSKRIPTUM:

V lete 2001 som navštívil Gorbačovovu daču, rozprávali sme sa v obývačke. Gorbačov zrazu vstal, chytil ma za ruku a povedal: „Pod', niečo ti ukážem.“

Rezko predo mnou kráčal, odviedol ma až na koniec záhrady. Zastali sme pri strome s hrubým kmeňom. Dotkol sa mojej ruky ako toľko ráz predtým, keď mi chcel oznámiť niečo dôležité, a ukázal na srdiečko vyryté vo výške očí.

„O tomto som ti rozprával!“ povedal a dlho to srdce skúmal, potom sa mu po líkach skotúlali slzy, odvrátil sa, napochytre si utrel oči a vydal sa späť k domu.

Nevedel som zo seba dostať ani slovo: videl som jeho šťastie a súčasne aj bolesť.